

ZAKON
O POTVRĐIVANJU SPORAZUMA IZMEĐU VLADE
REPUBLIKE SRBIJE I VLADE REPUBLIKE
KAZAHSTAN O MEĐUNARODNOM DRUMSKOM
SAOBRAĆAJU

Član 1.

Potvrđuje se Sporazum između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju, sačinjen u Astani, 28. avgusta 2015. godine, u originalu na srpskom, kazaškom i ruskom jeziku.

Član 2.

Tekst Sporazuma između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju u originalu na srpskom jeziku glasi:

S P O R A Z U M

između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju

Vlada Republike Srbije i Vlada Republike Kazahstan (u daljem tekstu: strane), unapređujući trgovinske i ekonomske odnose između dveju država, uzimajući u obzir potrebu zaštite životne sredine i obezbeđivanja bezbednosti saobraćaja,

rukovodeći se težnjom ka razvoju saradnje u oblasti međunarodnog drumskog prevoza i u želji da osiguraju drumski saobraćaj,

dogovorile su se o sledećem:

I. Opšte odredbe

Član 1.

1. Ovim sporazumom reguliše se međunarodni drumski prevoz putnika i stvari između država strana, kao i tranzitni prevoz preko njihovih teritorija i prevoz u treće države ili iz trećih država koji se obavlja drumskim motornim vozilima registrovanim u jednoj od država strana.

2. Ovaj sporazum ne utiče na prava i obaveze strana koje proističu iz drugih međunarodnih ugovora čije su potpisnice Republika Srbija i Republika Kazahstan.

3. Pitanja koja nisu regulisana ovim sporazumom i međunarodnim ugovorima čije su potpisnice države strana rešavaju se u skladu sa zakonodavstvom države odgovarajuće strane.

Član 2.

Izrazi koji se upotrebljavaju u ovom sporazumu označavaju sledeće:

1) „nadležni organ“:

u Republici Srbiji – Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture Republike Srbije,

u Republici Kazahstan – Ministarstvo investicija i razvoja Republike Kazahstan.

U slučaju izmena nadležnih organa država strana, strane o izmenama blagovremeno, diplomatskim putem, obaveštavaju jedna drugu;

2) „prevoznik“ – svako fizičko ili pravno lice koje je registrovano na teritoriji države jedne od strana koje u skladu sa zakonodavstvom te države ima pravo da obavlja međunarodni drumski prevoz putnika ili stvari;

3) „drumska motorna vozila“ - kojim prevoznik raspolaže po osnovu vlasništva ili po drugom zakonskom osnovu:

pri prevozu putnika – autobus, odnosno drumsko motorno vozilo namenjeno za prevoz putnika s više od devet sedišta, uključujući i sedišta vozača i, eventualno, s prikolicom za prevoz prtljaga;

pri prevozu stvari – teretno vozilo, teretno vozilo s prikolicom, vučno vozilo ili vučno vozilo s poluprikolicom;

4) „linijski prevoz putnika“ - prevoz putnika autobusom koji se obavlja prema itinereru, redu vožnje, cenama i stanicama na kojima prevoznik vrši ukrcavanje i iskrcavanje putnika, koji su usaglašeni između nadležnih organa država strana;

5) „vanlinijski prevoz putnika” - prevoz putnika autobusom koji nije linijski prevoz putnika;

6) „dozvola” - isprava koju izdaju nadležni organi država strana i kojom se dozvoljava kretanje drumskog motornog vozila prevoznika iz države jedne strane na teritoriji države druge strane;

7) „posebna dozvola” – isprava koju izdaju odgovarajući nadležni organi država strana kojom se dozvoljava kretanje drumskog motornog vozila koje, s teretom ili bez njega, prelazi dozvoljene vrednosti osovinskog opterećenja, najveću ukupnu masu ili dimenzije, kao i isprava koju izdaju nadležni organi država strana kojom se dozvoljava kretanje drumskog motornog vozila sa opasnim teretom na teritoriji države druge strane;

8) „kabotaža” – prevoz putnika i stvari koji obavljaju prevoznici iz države jedne strane između dva mesta koja se nalaze na teritoriji države druge strane.

Član 3.

1. Kabotaža nije dozvoljena.

2. Prikolice i poluprikolice mogu imati registarske tablice i oznake drugih država, ako teretna vozila, vučna vozila i autobusi imaju registarske tablice i oznake država strana.

Član 4.

1. Ako dimenzije, masa ili osovinsko opterećenje drumskog motornog vozila (s teretom ili bez njega) prevoznika iz države jedne strane prelaze vrednosti koje su utvrđene zakonodavstvom države druge strane na čijoj se teritoriji obavlja prevoz, prevoznik je dužan da prethodno pribavi posebnu dozvolu koju izdaje odgovarajući nadležni organ države te strane.

2. Prevoz opasnog tereta na teritoriji država strana obavlja se u skladu sa Evropskim sporazumom o međunarodnom drumskom transportu opasnog tereta od 30. septembra 1957. godine.

3. Ako je za obavljanje prevoza opasnog tereta u skladu sa Sporazumom iz stava 2. ovog člana ili zakonodavstvom država strana potrebna posebna dozvola, prevoznik iz države jedne strane dužan je da pre početka obavljanja prevoza pribavi dozvolu od odgovarajućeg nadležnog organa države druge strane.

4. Ako je posebnom dozvolom iz st. 1. i 3. ovog člana saglasno zakonodavstvu države druge strane predviđeno kretanje drumskog motornog vozila određenim itinererom, prevoz se mora obavljati po tom itinereru.

Član 5.

1. Prevoznici i posade drumskih motornih vozila država strana dužni su da poštuju zakonodavstvo, kao i saobraćajne propise države na čijoj teritoriji se obavlja prevoz.

2. Dozvola i ostali dokumenti koji su potrebni u skladu sa ovim sporazumom moraju se nalaziti kod vozača drumskog motornog vozila i pokazati na zahtev nadležnih organa.

3. Prevoz putnika ili stvari na osnovu ovog sporazuma obavlja se pod uslovom obaveznog osiguranja od odgovornosti vlasnika drumskih motornih vozila za štetu nanetu trećim licima. Ovo osiguranje mora biti obavljeno pre početka prevoza.

Član 6.

1. U slučaju da prevoznik iz države jedne strane povredi odredbe ovog sporazuma na teritoriji države druge strane, nadležni organ države te strane

obaveštava o povredi nadležni organ države strane na čijoj teritoriji je prevoznik registrovan. Nadležni organi države strane na čijoj teritoriji je registrovano drumsko motorno vozilo, na zahtev druge strane, preduzimaju jednu od sledećih mera:

- 1) pismena opomena,
 - 2) pismeno upozorenje da će mu u slučaju ponovljene povrede, biti oduzeta dozvola za obavljanje prevoza koja mu je prethodno izdata ili da će mu biti izrečena mera zabrane obavljanja prevoza iz člana 1. stav 1. ovog sporazuma,
 - 3) oduzimanje, na period do 12 meseci, dozvole prethodno izdate prevozniku,
 - 4) obustavljanje izdavanja novih dozvola za obavljanje prevoza na teritoriji države druge strane,
 - 5) izricanje zabrane iz tačke 2) ovog stava na period od 3 do 12 meseci.
2. Odredbe ovog člana ne isključuju primenu sankcija koje su predviđene zakonodavstvom države na čijoj teritoriji je povreda učinjena protiv prevoznika i posade drumskog motornog vozila.
3. Nadležni organi država strana obaveštavaju jedan drugog o merama preduzetim protiv prevoznika koji je počinio prekršaj.

Član 7.

1. Prilikom obavljanja prevoza putnika ili stvari na osnovu ovog sporazuma prevoznici iz država strana oslobađaju se na recipročnoj osnovi od plaćanja taksi i dažbina vezanih za posedovanje ili korišćenje drumskih motornih vozila, kao i korišćenje i održavanje puteva države druge strane.
2. Navedeno oslobođenje ne odnosi se na dažbine za korišćenje puteva, autoputeva, mostova i tunela na kojima se naplaćuje putarina, ako se one naplaćuju na nediskriminacionoj osnovi od prevoznika iz države kako jedne tako i druge strane.
3. Nadležni organi država strana obaveštavaju jedan drugog o spisku puteva na kojima se naplaćuju takse ili dažbine za korišćenje puteva, autoputeva, mostova i tunela na kojima se naplaćuje putarina.
4. Prilikom obavljanja prevoza na osnovu ovog sporazuma vozila koja se uvoze na teritoriju države druge strane koja vrše međunarodni linijski prevoz stvari, prtljaga i putnika, kao i materijalno-tehnička sredstva, oprema, gorivo, prehrambeni proizvodi i drugi predmeti koji su potrebni za njihovo uobičajeno korišćenje za vreme putovanja, u međustanicama ili koji su nabavljeni u inostranstvu radi otklanjanja oštećenja (kvara) na ovim vozilima oslobađaju se od plaćanja uvoznih carina i dažbina u skladu sa carinskim zakonodavstvom strana.

II. Prevoz putnika

Član 8.

1. Linijski prevoz putnika obavlja se uz saglasnost nadležnih organa država strana.
2. Linijski prevoz putnika između država strana ili tranzitni linijski prevoz putnika obavlja se na osnovu dozvole koju izdaju nadležni organi država strana za deo itinerera koji prolazi preko teritorije njihove države. Dozvola se izdaje na period do pet godina.
3. Nadležni organi država strana razmenjuju predloge za uspostavljanje linijskog prevoza putnika koji moraju sadržati:
 - 1) naziv prevoznika;

- 2) itinerer;
- 3) red vožnje i cenovnik;
- 4) planirani period i učestalost obavljanja prevoza;
- 5) stanice na kojima prevoznik obavlja ukrcavanje i iskrcavanje putnika, kao i granične prelaze država;
- 6) ugovor o kooperaciji, ako uslugu pruža nekoliko prevoznika.

Član 9.

1. Za obavljanje vanlinijskog prevoza putnika između država strana, osim prevoza iz člana 10. ovog sporazuma, potrebna je dozvola koju izdaju nadležni organi država strana. Svakom dozvolom omogućava se obavljanje jednog prevoza u odlasku i povratku, ako u samoj dozvoli nije drugačije predviđeno.

2. Nadležni organi država strana svake godine razmenjuju međusobno usaglašeni broj obrazaca dozvola za vanlinijski prevoz putnika. Na obrascima se mora nalaziti potpis odgovornog lica i pečat nadležnog organa koji je dozvolu izdao. Dozvole koje su izdate tokom godine važe zaključno do 31. januara naredne godine.

Član 10.

1. Dozvola iz člana 9. ovog sporazuma nije potrebna za obavljanje vanlinijskog prevoza putnika u sledećim slučajevima:

1) ako se ista grupa putnika prevozi istim autobusom tokom cele vožnje i pri tome:

- putovanje počinje i završava se na teritoriji države strane u kojoj je autobus registrovan;

- putovanje počinje na teritoriji države strane u kojoj je autobus registrovan, a završava se na teritoriji države druge strane, pod uslovom da autobus napušta teritoriju države te druge strane bez putnika;

- autobus ulazi na teritoriju države druge strane bez putnika da bi preuzeo grupu putnika koju je taj prevoznik ranije odveo;

2) prilikom obavljanja vanlinijskog tranzitnog prevoza putnika;

3) prilikom zamene neispravnog autobusa drugim autobusom.

2. Prilikom obavljanja prevoza iz stava 1. tač. 1) i 2) ovog člana, vozač autobusa mora imati dokument sa spiskom putnika sačinjen prema posebnom obrascu koji su usaglasili nadležni organi država strana.

III. Prevoz stvari

Član 11.

1. Prevoz stvari između država strana ili tranzitni prevoz stvari preko njihovih teritorija obavlja se bez dozvola.

Prevoz stvari za treće države i iz trećih država obavlja se na osnovu dozvola za treće države i iz trećih država.

2. U slučaju prekoračenja ograničenja težine i/ili dimenzija vezanih za osovinsko opterećenje, najveću dozvoljenu ukupnu masu ili dimenzije koja su predviđena nacionalnim zakonodavstvom države strane domaćina, prevoznik mora imati posebnu dozvolu koju je izdao odgovarajući nadležni organ države te strane.

Član 12.

Dozvole iz člana 11. ovog sporazuma nisu potrebne za:

- 1) prevoz oštećenih drumskih motornih vozila ili vozila tehničke pomoći koja se koriste za transport drumskih motornih vozila tehničke pomoći;
- 2) prevoz posmrtnih ostataka preminulih;
- 3) prevoz pokretne imovine prilikom selidbe;
- 4) prevoz poštanskih pošiljki;
- 5) prevoz u nekomercijalne svrhe umetničkih dela ili predmeta namenjenih za sajmove ili izložbe;
- 6) prevoz u nekomercijalne svrhe predmeta, opreme i životinja za pozorišne, muzičke, sportske ili cirkuske predstave, sajmove ili manifestacije, filmske projekcije, kao i opreme za snimanje radio programa ili filmova i televizijskih programa;
- 7) vožnju praznog drumskog motornog vozila poslatog da zameni vozilo koje se pokvarilo u drugoj državi, kao i povratnu vožnju posle popravke neispravnog drumskog motornog vozila;
- 8) prevoz medicinske opreme za pružanje pomoći u hitnim slučajevima, naročito u slučaju elementarnih nepogoda i humanitarnih katastrofa;
- 9) prevoz stvari drumskim motornim vozilom čija najveća dozvoljena masa, uključujući i prikolicu, ne prelazi šest tona ili čija nosivost zajedno s prikolicom ne prelazi 3,5 tone;
- 10) praznu vožnju novonabavljenih drumskih motornih vozila do krajnjeg odredišta.

IV. Završne odredbe

Član 13.

1. U pogledu granične, carinske, sanitarno-karantinske i fitosanitarne inspeksijske kontrole primenjuju se odredbe međunarodnih ugovora čije su potpisnice države strana. Pitanja koja nisu regulisana ovim ugovorima rešavaju se u skladu sa zakonodavstvom države na čijoj teritoriji se obavlja kontrola.

2. Granična, carinska, sanitarno-karantinska i fitosanitarna kontrola prilikom linijskog prevoza putnika autobusima, kao i prevoza teško obolelih lica, lakokvarljivih proizvoda i životinja vršiće se prioritarno.

Član 14.

Pitanja koja nisu regulisana ovim sporazumom niti međunarodnim ugovorima čije su potpisnice države obeju strana rešavaće se u skladu s nacionalnim zakonodavstvom države svake od strana putem međusobnih konsultacija i pregovora.

Član 15.

1) Radi sprovođenja odredaba ovog sporazuma i razmatranja pitanja u vezi sa ovim sporazumom strane obrazuju zajedničku komisiju sastavljenu od predstavnika nadležnih organa, a, prema potrebi, i predstavnika drugih državnih organa i udruženja drumskih prevoznika država strana.

2) Zasedanja zajedničke komisije održavaju se, prema potrebi, naizmenično na teritorijama država strana.

Član 16.

Izmene i dopune ovog sporazuma mogu se vršiti, na osnovu uzajamne saglasnosti strana, kroz posebne protokole koji čine sastavni deo ovog sporazuma i stupaju na snagu u skladu sa odredbom člana 17. stav 1. ovog sporazuma.

Član 17.

1. Ovaj sporazum stupa na snagu nakon isteka 30 dana od dana prijema poslednjeg pisanog obaveštenja diplomatskim putem o tome da su strane sprovele unutrašnje državne procedure neophodne za njegovo stupanje na snagu.

2. Ovaj sporazum zaključuje se na neodređeno vreme i prestaje da važi nakon isteka šest meseci od dana kada jedna od strana diplomatskim putem primi pisano obaveštenje druge strane o njoj nameri da ga raskine.

Sačinjeno u Astani, 28. avgusta 2015. godine, u dva originalna primerka, svaki na srpskom, kazaškom i ruskom jeziku, pri čemu su svi tekstovi podjednako verodostojni.

U slučaju razlika u tumačenju ovog sporazuma merodavan je tekst na ruskom jeziku.

Za Vladu
Republike Srbije
Željko Sertić

Za Vladu
Republike Kazahstan
Aset Isekešev

Član 3.

Nadležni organ za sprovođenje ovog sporazuma je ministarstvo nadležno za poslove saobraćaja.

Član 4.

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u „Službenom glasniku Republike Srbije – Međunarodni ugovori”.

O B R A Z L O Ž E N J E

I. USTAVNI OSNOV ZA DONOŠENJE ZAKONA

Ustavni osnov za donošenje Zakona o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju sadržan je u članu 99. stav 1. tačka 4. Ustava Republike Srbije, prema kojem Narodna skupština potvrđuje međunarodne ugovore kad je zakonom predviđena obaveza njihovog potvrđivanja.

II. RAZLOZI ZBOG KOJIH SE PREDLAŽE POTVRĐIVANJE SPORAZUMA

Na pregovorima delegacija Republike Srbije i Republike Kazahstan o pitanjima iz oblasti drumskog saobraćaja, održanim u Beogradu, 25. i 26. februara 2014. godine usaglašen je i parafiran Sporazum između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju.

Delegacija Republike Srbije istupala je u skladu sa Osnovom za vođenje pregovora i zaključivanje Sporazuma između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o drumskom saobraćaju, koju je Vlada utvrdila na sednici održanoj 20. februara 2014. godine (Zaključak Vlade 05 Broj: 018-1466/2014).

Vlada je prihvatila Izveštaj sa navedenih pregovora (Zaključak 05 Broj: 018-2692/2014 od 4. aprila 2014. godine) i usvojila usaglašeni i parafirani tekst Sporazuma.

Posle toga, nije došlo do realizacije dogovora o predloženom mestu i datumu potpisivanja Sporazuma, a nakon toga nije bilo susreta na visokom državnom nivou na kome bi moglo doći do potpisivanja Sporazuma, sve do posete Tomislava Nikolića, predsednika Republike Srbije, Kazahstanu, 28. avgusta 2015. godine, uoči koje je diplomatskim putem postignut dogovor da se potpiše Sporazum između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju.

Na sednici održanoj 24. avgusta 2015. godine Vlada je utvrdila Osnovu za zaključivanje Sporazuma između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o drumskom saobraćaju i usvojila tekst Sporazuma (Zaključak 05 Broj: 018-9050/2015).

Sporazum je na osnovu ovlašćenja Vlade iz navedenog zaključka, u ime Vlade, potpisao Željko Sertić, ministar privrede. Za Vladu Republike Kazahstan Sporazum je potpisao Aset Isekešev, ministar za investicije i razvoj.

Republika Kazahstan je u saobraćajnom smislu od sve većeg značaja za naše prevoznike, a postoji problem nedovoljnog broja dozvola, s obzirom da nadležni organi Republike Kazahstan neprihvataju naše predloge za povećanje kontingenta bilateralno-tranzitnih dozvola, argumentujući to izuzetno malim iskorišćenjem dozvola od strane prevoznika iz te države, odnosno potrebama tih prevoznika i brojem prevoza koji su isti obavili u prethodnom periodu, istovremeno navodeći da povećanje broja dozvola za prevoze za/iz trećih zemalja nije u skladu sa njihovom transportnom politikom.

Zaključivanje ovog sporazuma daje pravni okvir za unapređenje bilateralne trgovinske i ekonomske saradnje i od izuzetnog je značaja za našu stranu, imajući u vidu da je Sporazumom predviđeno da se bez dozvola obavlja prevoz stvari između država strana ugovornica i tranzitni prevoz, što bi olakšalo prevoz stvari i rešilo problem nedovoljnog broja dozvola za prevoz stvari za naše prevoznike.

Sporazumom je uređen drumski prevoz putnika i stvari između država strana ugovornica, tranzit preko njihovih teritorija i prevoz u treće države ili iz trećih država koji se obavlja drumskim motornim vozilima registrovanim u jednoj od država strana ugovornica, i to u okviru sledećih poglavlja:

- opšte odredbe (predmet uređivanja, definicije, kabotaža, vanredni prevoz, način obavljanja prevoza opasnog tereta, obaveza poštovanja zakonodavstva države domaćina, osiguranje od odgovornosti za štetu nanetu trećim licima, mere u slučaju povrede odredaba sporazuma, dažbine);
- prevoz putnika (linijski i vanlinijski);
- prevoz stvari (na osnovu dozvole i bez dozvole);
- završne odredbe (granične kontrole, primena nacionalnog zakonodavstva, obrazovanje zajedničke komisije, stupanje na snagu, važenje i otkazivanje Sporazuma).

III. PROCENA FINANSIJSKIH SREDSTAVA ZA IZVRŠAVANJE SPORAZUMA

Prevoz stvari obavlja se u režimu dozvola, razmenjenih na godišnjem nivou. Za 2015. godinu recipročno je razmenjeno:

- 200 bilateralno-tranzitnih dozvola
- 10 dozvola za/iz trećih zemalja.

Potpisivanjem ovog sporazuma i njegovim stupanjem na snagu doći će do smanjenja troškova za štampanje dozvola, ali će istovremeno biti smanjeni i budžetski prihodi za iznose administarstvnih taksi za izdavanje rešenja o dodeli dozvola (stranih dozvola za prevoz stvari domaćim prevoznicima).

S obzirom da je procedura potrebna za stupanje na snagu Sporazuma u toku i da će se do stupanja na snagu Sporazuma sve tri vrste prevoza stvari obavljati u režimu dozvola, za štampanje preliminarnog kontingenta od 210 dozvola za prevoz stvari za prevoznike iz Republike Kazahstan za 2016. godinu, pri ceni štampanja jedne dozvole od 21,50 dinara ukupan iznos sredstava za štampanje tog kontingenta u iznosu od 4515,00 dinara obezbeđen je Zakonom o budžetu Republike Srbije za 2015. godinu („Službeni glasnik RS”, broj 142/14) u okviru odobrenih limita na razdelu 21 - Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture, program 0701, funkcija 450 – Saobraćaj, ekonomska klasifikacija 423 – Usluge po ugovoru, programska aktivnost 0005.

U vezi sa odredbom člana 15. Sporazuma kojom je uređeno obrazovanje zajedničke komisije napominjemo da zajednička komisija nije stalno radno telo već da se njena zasedanja održavaju, nakon dogovora nadležnih organa država strana ugovornica, naizmenično na teritoriji Republike Srbije i Republike Kazahstan. Uobičajena praksa je da se sa nadležnim organom druge države unapred dogovore pitanja koja će biti predmet razmatranja na zasedanju te komisije, da Vlada pre sastanka razmatra platformu za razgovore, određuje sastav delegacije Republike Srbije i troškovnik za rad delegacije. Pored predstavnika ministarstva nadležnog za poslove saobraćaja, kao članovi delegacije mogu učestvovati i predstavnici ministarstva nadležnog za poslove finansija, odnosno carine ako se će se razmatrati pitanje iz delokruga ovog ministarstva, kao i ministarstva nadležnog za unutrašnje poslove, ministarstva nadležnog za poljoprivredu i ministarstva zdravlja ako se pojavi potreba da se razmatraju i pitanja iz delokruga rada kontrolnih organa i inspeksijskih službi. Ako se zasedanja održavaju na teritoriji Republike Kazahstan u sastavu delegacije nalazili bi se i predstavnici naše Ambasade u toj državi.

U narednoj fiskalnoj 2016. godini, sredstva za štampanje dozvola i troškove rada zajedničke komisije obezbeđivaće se u okviru odobrenih limita na razdelu Ministarstva građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture.

IV. RAZLOZI ZA DONOŠENJE ZAKONA PO HITNOM POSTUPKU

Predlaže se da se Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Vlade Republike Srbije i Vlade Republike Kazahstan o međunarodnom drumskom saobraćaju donese po hitnom postupku, u skladu sa članom 167. Poslovnika Narodne skupštine („Službeni glasnik RS”, broj 20/12 – prečišćeni tekst), s obzirom na to da se radi o ispunjenju međunarodnih obaveza Republike Srbije u oblasti drumskog saobraćaja.